

බුදුදහමින් පෙන්වා දෙන ස්වර්ග මාර්ගය හා මෝක්ෂ මාර්ගය

මහාප්‍රඥවෙන් මෙන් ම මහාකාරුණාවෙන් ද විත්ත සන්තානය ඉහළට ම දියුණු කළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලෝ සතුන් කෙරෙහි අපරිමිත කරුණාධ්‍යානයෙන් යුතුව තමන් වහන්සේ අවබෝධ කළ දහම ලොවට දේශනා කළහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනා කිරීමේදී ශ්‍රාවකයන්ගේ බුද්ධිය හා පූර්වකාත පුණ්‍ය මිහිමය විශේෂයෙන් සලකා බැලූහ. එහිදී නිවන් දකින මාවත මෙන් ම මරණින් මතු අපාගත නොවන ලෙස සුගතිගාමී වන මාවත ද ලෝවැසියන්ට පහද දුන්හ. උන්වහන්සේ දේශනා කළ බොහෝ දේශනාවන්හි මෙම අනුපිළිවෙළ දැක ගත හැකිය. *දනකථා සීලකථා සග්ගකථා...* ආදී අනුපිළිවෙළ කථාවෙහි දී මෙම අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව දැක ගත හැකි ය. ඒ අනුව මුලදී දනාදි පුණ්‍යක්‍රියා සඳහා උනන්දු කරවා සුගතිගාමීවීමට මග මහද දී ඉන්පසු සසර දුකින් සදහට නිදහස් වන ලෝකෝත්තර දහම විස්තර කර දීම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා බොහොමයක දැක ගත හැකි අනුපිළිවෙළ ලක්ෂණයයි.

දහම්මගට උපකාර ධර්ම

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ සෑම අනුශාසනයකින් ම උන්වහන්සේ අපේක්ෂා කළේ ශ්‍රාවකයන්ට නුවණැස ලබා දීමයි. සත්ත්වයා කෙතෙක් දුරට දුකින් නිදහස් වෙනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන කරුණ නම් කෙතෙක් දුරට ප්‍රඥාව ලබා ඇද්ද යන කරුණයි. පඤ්ඤවුඩ්ඪි සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි ප්‍රඥාව ලබා අවිද්‍යාව දුරුකරලීමට හේතුවන ප්‍රධාන අංග හතරක් සඳහන් වේ. ඒ අනුව,

1. කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය
2. සද්ධර්මශ්‍රවණය
3. යොනිසෝ මනසිකාරය
4. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව

මෙම කරුණු සතරෙන් ප්‍රතිඵල නෙළා ගත හැක්කේ තමන් තුළ ද ගුණ නුවණ තිබුණු පමණටයි. ඒ අනුව පරිත්‍යාගශීලීත්වය, අවංකඛව, නුවණැතිබව, සුවච්චව යනාදි ලක්ෂණ තමා තුළ ආරම්භයේ පටන් ම උපදවා ගැනීම අවශ්‍ය කෙරේ.

නුවණැති තැනැත්තාට ඉහත කරුණු හතර ලැබුණු කල්හි හැකිතාක් කලණ මිතුරන් ඇසුරු කරමින් හැකිතාක් ධර්මශ්‍රවණය සඳහා කටයුතු කරනු ඇත. ධර්මශ්‍රවණය කළ පමණට ප්‍රඥාව දියුණු වන අතර තමා හා ලෝකය පිළිබඳ අවබෝධය ක්‍රමයෙන් දියුණු වී දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ සැලසේ. මෙය සම්මාදිට්ඨිය නමින් බුදුදහමෙහි දක්වා තිබේ.

සම්මාදිට්ඨිය

සම්මාදිට්ඨිය යනු යමක් පිළිබඳ ඇති සැටියෙන් දන්නා නුවණයි. මනා අවධානයෙන් යුතුව ධර්මශ්‍රවණය කිරීම හා ඇසු දහම අනුව නුවණින් මෙතෙහි කිරීමෙන් සම්මාදිට්ඨිය දියුණු වේ. එනම් තමා පිළිබඳවත් ලෝකය පිළිබඳවත් යථා තත්ත්වය ඒ අයුරින් ම තේරුම් ගැනීමයි. අප කෙතෙක් දුරට දුකින් නිදහස් ව මානසික සුවයෙන් පසුවෙනවා ද තෘප්තිමත් ජීවිතයක් ගත කරනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ සම්මා දිට්ඨිය හෙවත් නිවැරදි දැක්මයි. මෙය ඤාණ, පඤ්ඤ, චක්ඛු, ආලෝක, විජ්ජා ආදී සමාන වචන කිහිපයකින් ම බුදුදහමෙහි විස්තර වේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සෑම දහම් පදයක් ම ඉලක්ක කොට ඇත්තේ ශ්‍රාවකයන්ට සම්මාදිට්ඨිය ලබාදීම සඳහායි. අද අප මානසික වශයෙන් අපමණ දුක් කම්කටොලු රැසකට මුහුණ පා සිටින්නේ සම්මා දිට්ඨිය නැතිවීම හෙවත් අවිද්‍යාව හේතුවෙනි. සම්මාදිට්ඨිය දියුණු වූ පමණට අවිද්‍යාව (හෙවත් ලෝකය හා තමා පිළිබඳ යථා පරිදි නොදන්නා බව) අඩු වී අපගේ කුශල කර්ම ශක්තිය ප්‍රබලත්වයට පත් වන අතර ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදි දුක්පීඩාවලින් නිදහස් ව කල් ගත කිරීමට ද අවකාශ සැලසේ. සම්මාදිට්ඨිය උපදවා

ගැනීමට මුල් වන හේතුප්‍රත්‍ය මොනවාද යන්න පිළිබඳව ද බුදුදහමෙහි පැහැදිලිව සඳහන් වේ. ඒ අනුව චතුරාර්ය සත්‍යය මිශ්‍රිත ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමත් එසේ ඇසූ දහම නුවණින් මෙනෙහි කිරීමත් යන කරුණු දෙක සම්මාදිට්ඨියට ප්‍රත්‍ය වේ. මෙසේ සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමෙන් සුතමය ඤාණයත් එය නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙන් චිත්තමය ඤාණයත් හේතු වශයෙන් දියුණු වෙමින් ක්‍රමයෙන් භාවනා වැඩීම තුළින් සම්මා දිට්ඨිය හෙවත් ප්‍රඥාවේ දියුණුවට පත් වේ. මේ සඳහා සද්ධර්මය දේශනා කරන කල්‍යාණ මිත්‍ර සම්පත්තිය ද අත්‍යවශ්‍ය සාධයක් වේ.

සම්මා දිට්ඨිය පිළිබඳ බුදුදහමෙහි ත්‍රිපිටකය තුළ නොයෙක් තැන කරුණු ඇතුළත් වන අතර ඉන් මජ්ඣිම නිකායේ මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයත් සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයත් වඩාත් වැදගත් වේ. මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි,

‘සම්මාදිට්ඨිපහං භික්ඛවේ ද්වයං වදාමි. අපථි භික්ඛවේ සම්මාදිට්ඨි, සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවේපක්ඛා. අපථි භික්ඛවේ, සම්මාදිට්ඨි අරියා අනාසවා ලෝකුත්තරා මග්ගංගා’.

‘මහණෙනි, සම්මාදිට්ඨිය දෙවැදෑරුම් කොට දෙසමි. මහණෙනි, සාසුව වූ පිනට නැමුණු උපධි සම්පත් ගෙන දෙන සම්මා දිට්ඨියක් ඇත. මහණෙනි, ආර්ය වූ, අනාශ්‍රව වූ, ලෝකෝත්තර වූ, මාර්ගඵල සඳහා අංගයක් වශයෙන් පවත්නා සම්මාදිට්ඨියක් ඇත.’

පින සහ කුසලය

පින සහ කුසලය යන්න එකක් ද නැත්නම් දෙකක් ද යන්න පිළිබඳ බොහෝ විට අප අතර පවත්නා සංවාදයකි. බුදුදහමේ දැක්වෙන පරිදි සම්මාදිට්ඨිය යනු කුසලයකි. මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයට අනුව සම්මාදිට්ඨියේ පළමු පියවර ලෙස දක්වා ඇත්තේ සාසුව වූ පුණ්‍යභාගිය වූ උපධිසම්පත් ගෙන දෙන සම්මාදිට්ඨියයි. එනම් පින හෙවත් ලෝකික කුසලයයි. ඒ අනුව පින යනු සම්මාදිට්ඨියට අයත් ලෝකික කුසලයයි. පින යනු සම්මාදිට්ඨිය නමැති මහාකුලකයට අයත් වූවකි. සම්මාදිට්ඨියේ දෙවන පියවර වන්නේ ආර්ය වූ අනාසුව වූ ලෝකෝත්තර වූ මාර්ගාංග වූ කුසලයයි. ඒ අනුව ලෝකෝත්තර කුසලය ද සම්මාදිට්ඨියට ම අයත් වූවකි. හැම පිනක් ම සම්මාදිට්ඨියට අයත් (ලෝකික) වූ කුසලයකි. එහෙත් හැම කුසලයක් ම පිනක් යනුවෙන් නොකියැවේ. මක් නිසා ද යත් ලෝකෝත්තර කුසලයක් ද පවතින බැවිනි. ලෝකික කුසලය හෙවත් පින අවිද්‍යාව මත පදනම් වූවක් (අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා) වන අතර ලෝකෝත්තර කුසලය විද්‍යාව (මනා දූක්ම) මත පදනම් වූවකි. මෙයින් ප්‍රකට වන කරුණක් වන්නේ පින හා කුසලය යන්න එකක් ද? නැතහොත් දෙකක් ද? යන ප්‍රශ්න දෙක ම නොයෙදෙන බවයි.

1. සම්මාදිට්ඨියේ පළමු පියවර - කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය - ස්වර්ග මාර්ගය

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමත් සමඟ උපදවා ගත් චුතුපපාත ඤාණයෙන් ලෝසතුන් පිළිබඳ සොයා බැලූහ. එහිදී උන්වහන්සේට පෙනී ගිය ප්‍රධාන කරුණක් නම් මරණයට පත්වන බොහෝ දෙනා දුගතිගාමී වන බවයි. ඒ සමඟ ම ලෝසතුන් කෙරෙහි මහත් කරුණාවක් හටගත් අතර සත්ත්වයන් දුගතිගාමී වීමෙන් වැළැක්වීම පිළිබඳ බලවත් උනන්දුවක් ද උන්වහන්සේට ඇති විය.

මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයට අනුව සම්මාදිට්ඨිය දෙවැදෑරුම් වන අතර එහි පළමු පියවර වන්නේ කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය හෙවත් කුශලාකුශල කර්මඵල අදහන සම්මාදිට්ඨියයි. කෙටියෙන් කිවහොත් සුගතිගාමීවීමට අවශ්‍ය මනා දූක්මයි. එනම් අපිරිසිදු සිතීන් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවලට අයහපත් විපාකත් පිරිසිදු සිතීන් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවලට යහපත් ආනිසංසත් ලැබෙනවා යන අවබෝධයයි. ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරිය කරා ගමන් කිරීමේ දී යමකු තුළ ඇති කර ගත යුතු ප්‍රධානතම අවබෝධය හෙවත් විශ්වාසය මෙයයි. යමෙකු කර්මය හා ප්‍රතිඵල පිළිබඳ විශ්වාසයක් නොමැති නම් ඉන් ඉදිරියට ඔහු තුළින් ආධ්‍යාත්මික ගුණ දහම් අපේක්ෂා කිරීම අපහසු වේ. පින් දහම්, කුසල් දහම් වඩමින් ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරියට ගමන් කිරීමේ දී කර්මඵල අදහන නුවණ බෙහෙවින් වැදගත් වන අතර එය ස්වර්ග මාර්ගය ද වනු ඇත.

ස්වර්ග මාර්ගය යනු අපාගත නොවී දෙවි - මිනිස් ලෝකයන්හි ඉපදීමට හේතුවන අයුරින් පෙන්වා දුන් මාවකයි. සුගතිගාමීවීමේ මාවත ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ හැකිතාක් පාපයන්ගෙන් දුරුව (සබ්බපාපස්ස අකරණං) දන, සීල, භාවනා යන ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියාවන් (කුසලස්ස උපසම්පද) ය. පිරිසිදු සිතින් යුතුව නිතර පරිත්‍යාගශීලීත්වයෙන්, කායික වාචසික සංවරයෙන්, මෙමත්‍රිය, බුදුගුණ ආදී භාවනාවකින් සිත වඩමින් කල් ගත කිරීම මෙලොව ජීවිතය සතුවින් ගත කිරීමටත් (ඉධ නන්දනී), මේ ජීවිතය අවසානයේ සතුවින් කල් ගත කිරීමටත් (පුඤ්ඤං සුඛං ජීවිතසංඛයමිහි), පරලොව සතුවට පත්වීමටත් (පෙච්ච නන්දනී) සුගතිගාමීව වඩාත් සතුවට පත්වීමටත් හේතු (භීයොහ නන්දනී සුග්ගතිං ගනෝ) ඇත. මේ අතර බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ යන තෙරුවනෙහි ගුණ දන ඒ කෙරෙහි ප්‍රසාදය ගෞරවය ශ්‍රද්ධාව වැඩෙන අයුරින් කල් ගත කිරීම ද සුගතිගාමී වීමට බෙහෙවින් උපකාරවත් වනු ඇත. තෙරුවන කෙරෙහි ඇති කර ගත් ශ්‍රද්ධා මාත්‍රය පවා පරලොව සුගතිගාමීවීමට හේතුවන බව බුදුදහමෙහි සඳහන් වේ. මට්ටකුණ්ඩලී තරුණයාගේ කථාව මීට නිදසුනක් වශයෙන් දැක්විය හැකි ය. තෙරුවන වෙත නොවෙස්වන පැහැදීමක් ඇති කර ගැනීම මහා පුණ්‍ය ගංගාවක් බව අභිසන්ද සූත්‍රයෙහි පැහැදිලිව දැක්වේ. තව ද පංචශීලයෙන් යුතුව වාසය කිරීම ද මෙලොව යහපතට මෙන් ම පරලොව සුගතියට හේතු වනු ඇත. පරලොව දුගතිගාමී නොවන ලෙස තම සිත මැනවින් සුරකමින් කර ගැනීම යමකුට ලැබිය හැකි උසස් ම ආරක්ෂාවයි, රැකවරණයයි, රක්ෂණයයි.

කර්මයෙහි ස්වභාවය

කර්මය යන්නෙහි සාමාන්‍ය සරල අර්ථය යමක් කිරීම යන්නයි. බුදුදහමට අනුව යමක් කර්මයක් බවට පත් වන්නේ සිතින් සිතා කයින් වචනයෙන් සිතින් එය සිදු කිරීමෙනි (වෙනනාහං නික්ඛවෙ කම්මං වදමී, වෙනයිත්වා කම්මං කරොති කායෙන චාචාය මනසා, නිබ්බේධික සුත්ත, අං.නි. II, 208 පිට). කර්මය වූ කලී හේතුඵල දහම මත පදනම් වූ අනාත්ම වූ ආධ්‍යාත්මික ශක්ති විශේෂයකි. කර්ම ශක්තිය අද්‍යායාමාන නමුදු ඉන් ජනිත වන කර්මඵලය දායාමාන වූවකි. කර්මයට අදාළ වූ චේතනාව පටිච්චසමුප්පන්න වූ චෛතසික ධර්මයකි. එය ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, මනසිකාර, චිත්ත සමග සම්බන්ධිත වූ ධර්මයකි. යමක් කර්මයක් බවට පත්වන්නේ එය සචේතනාත්මකව කිරීමෙනි. එසේ නොවුණු විට පුණ්‍ය පාප සිදු නොවේ (නන්ථී පාපං අකුප්පනො). කුසල - අකුසල වශයෙන් කර්මය දෙවැදෑරුම් වන අතර ඊට අමතරව බුදුදහමෙහි සූත්‍ර පිටකයෙහි සුකට - දුක්කට, සෙවිතබ්බ - අසෙවිතබ්බ, සුක්කධම්ම - කණ්භධම්ම, පුඤ්ඤ - පාප, භබ්බ - අභබ්බ යන පද ව්‍යවහාර වේ.

ස්වඥානා ඥානය සාක්ෂාත් කිරීමත් සමග ලැබුණු චුතුපපාත ඤාණය මගින් සත්ත්වයා කර්මානුරූපව යළි භවයක ප්‍රතිසන්ධිය ලබන ආකාරය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේට පැහැදිලිව අවබෝධ විය. ගෙවල් දෙකක් අතර සිටින ඇස් ඇති පුරුෂයකුට එක් නිවසකින් නික්ම තවත් නිවසකට පිවිසෙන තැනැත්තකු මැනවින් දර්ශනය වන්නාක් මෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේට සත්ත්වයන් එක් භවයකින් ව්‍යුත්ත වී නැවත භවයක ප්‍රතිසන්ධි ලබන ආකාරය මැනවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. එහි දී උපදින සත්ත්වයන් බොහෝ දෙනකු දුගතිගාමී වන අයුරු දැක ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි බලවත් සංවේගයක් හටගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ තත්ත්වය ලෝකයාට අවබෝධ කරලීමට ඉමහත් වෙහෙසක් දරමින් ධර්ම දේශනා කළහ.

උන් වහන්සේගේ මූලික අපේක්ෂාව වූයේ ස්වර්ග මාර්ගය හා මෝක්ෂ මාර්ගය ලොවට දේශනා කිරීමයි. එහිලා පෘථග්ජනයන් සේඛ්‍යයන් කරලීමත් සේඛ්‍යයන් අසේඛ්‍යයන් (රහත්බවට පත්) කිරීමත්, අසේඛ්‍යයන් (රහත් වූවන්) පිරිනිවන තෙක් සුවසේ වෙසෙනු දැකීමත් බුදුරජාණන්ගේ අපේක්ෂාව විය. මේ සඳහා අපාගත වීමට සිටියවුන්ට කම්මස්සකතා සම්මා දිට්ඨිය ලබා දී ඔවුන් සුගතියෙහි පිහිටුවීමට ද 'කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය' ලැබුවන්ට 'චතුසච්ච (අරිය) සම්මා දිට්ඨිය' ලබා දී ඔවුන් නිවනෙහි හික්මවීමට ද අනුශාසනා කළහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වන සමය වන විට ද ඇතැමුන් යළි ඉපදීම හා කර්මය පිළිබඳ විශ්වාස කොට තිබුණ ද ඔවුන් එය විශ්වාස කළේ ශාශ්වත දෘෂ්ටිය මත පිහිටා

ය. එනම් දිගින් දිගට ම නොවෙනස් ව යන සිතක් තුළින් කුසලාකුසල කර්මඵල විදිනවා යන අදහසයි. බුදුදහමෙහි පවත්නා විශේෂත්වය වන්නේ ශාශ්වත හා උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකෙහි ම නොපිහිටා පටිච්ච සමුප්පාදය හෙවත් හේතුඵල දහම මත පදනම් ව කර්මය විග්‍රහ කිරීමයි. එය ලොව වෙනත් කිසිදු ආගමක හෝ දර්ශනයක නොමැති බුදුදහමට පමණක් සුවිශේෂී වූ විග්‍රහයකි.

කර්මය හා ඉන් ජනිත වන ඵලය පිළිබඳව පරතෙරට සිතා අවසන් කළ නොහැක. එබැවින් කර්ම සංකල්පය වූ කලී අවින්තනීය වූවක් බව සඳහන් වේ (අවින්තෙය්‍ය සුත්ත, අ.නි.). රහත් උතුමකුට වුව ද කර්මය පිරිසිඳ දත නොහැක. එය සම්මා සම්බුදුවරයකුට ම විෂය වූවකි. එසේ වුව ද තමා කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තෙක්, කර්මය දයාද කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ජනිත කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ඤැති කොට ඇත්තෙක්, කර්මය පිළිසරණ කොට ඇත්තෙක් බවත් යහපත් වූ හෝ අයහපත් වූ හෝ යම් කර්මයක් කරයි ද එය දයාද කොට ඇත්තෙක් බවත් ගිහි පැවිදි සැවො ම නිතර සිහි කළ යුතු බව අභිණ්භ පච්චවෙක්ඛණ සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ (කම්මස්සකොමිහි කම්මදයාදෙ කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපටිසරණො යං කම්මං කරිස්සාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තස්ස දයාදෙ භවිස්සාමීති අභිණ්භං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං....., අභිණ්භපච්චවෙක්ඛණ සුත්ත, අං.නි. III).

බුදුරදුන් දිවමත් සමයෙහි කර්මය පිළිබඳව භාරතයෙහි ප්‍රධාන වාද තුනක් පැවැතුණි. එනම්, පුබ්බේකතහේතුවාදය, ඉස්සරනිම්මාණවාදය හා අහේතු අප්පච්චයවාදය (තිත්ථායතන සුත්ත, අං.නි. 310 පිටුව) වශයෙනි. පුබ්බේකතහේතුවාදය යනු සියල්ල පෙර කර්මයේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සිදු වේය යන අදහසයි. මෙම අදහස ගත්තවුන් අතර නිගණ්ඨ නාතපුත්ත හෙවත් ජෛන මහාචාර්ය ප්‍රධාන ය. ඉස්සරනිම්මාණවාදය යනු ලෝක නිර්මාපක ඊශ්වරයාගේ කැමැත්ත පරිදි සියලු යහපත - අයහපත සිදු වේ ය යන අදහසයි. සියල්ල කිසිදු හේතුඵල දහමකින් තොරව ඉබේ ම සිදුවේ ය යන අදහස අහේතුක අප්පච්චයවාදයෙන් කියැවේ. මක්බලී ගෝසාල මෙම අදහසෙහි දඩි ව එල්ඹ ගෙන සිටියෙකි. එබැවින් මක්බලී ගෝසාල තරම් අනර්ථකාරී අත් කිසිවකු නොමැති බව බුදුසමයෙහි සඳහන් වේ. මෙම වාද තුනට ම පදනම් වී ඇත්තේ ශාශ්වත හෝ උච්ඡේද දෘෂ්ටි ය. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වාද තුන ම බැහැර කොට හේතු ඵල දහමට අනුකූල ව අනාමත්මවාදය මත පදනම් ව ලොව ක්‍රියාත්මක වන කර්මඵලවාදයක් හඳුන්වා දුන්හ.

සත්ත්වයන්ගේ විවිධත්වයන්ට බලපාන හේතු

මජ්ඣිම නිකායේ චූළලකම්මචිභංග සූත්‍රයට අනුව දිනක් බුදුරදුන් වෙත පැමිණි තෝදෙය්‍ය පුත්ත සුභ මානවකයා අල්පායුක - දීඝායුක, බව්භාබාධ - අප්පාබාධ, දුබ්බණ්ණ - වණ්ණවන්ත, අප්පසක්ක - මහෙසක්ක, අප්පභොග - මහාභොග, නීචකුලීන - උච්චකුලීන, දුප්පඤ්ඤ - පඤ්ඤවන්ත වශයෙන් ලොව මිනිසුන් අතර පවත්නා වෙනසට හේතු විමසී ය. ඊට බුදුරදුන්ගේ පිළිතුර වූයේ මෙම උස් පහත් හේදයට හේතුව කර්මය බවත් කර්මය සත්ත්වයා හීන ප්‍රණීත වශයෙන් බෙද ඇති බවත් ය (කම්මස්සකා මානව, සන්නා කම්මදයාද, කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපටිසරණා. කම්මං සත්තෙ විහජනී යද්දං භීතප්පණිතතා, ම.නි. III, චූළලකම්මචිභංග සුත්ත, 432 පිට). අනතුරුව එම වෙනස්කම්වලට හේතු සවිස්තරාත්මකව විස්තර කළහ. ඒ අනුව,

- ▲ ප්‍රාණඝාතය හේතුවෙන් ආයුෂ අඩු වන බව ද
- ▲ ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළකීමෙන් ආයුෂ වැඩි වන බව ද
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් බොහෝ ආබාධ ඇති වන බව ද
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් වැළකීමෙන් ආබාධ අඩු වන බව ද
- ▲ ක්‍රෝධය බහුල වීමෙන් දුර්වර්ණ වන බව ද
- ▲ ක්‍රෝධ නොකිරීමෙන් ප්‍රියජනක (වර්ණවත්) වන බව ද
- ▲ ඊර්ෂ්‍යාව හේතුවෙන් අල්පේශාක්‍ය වන බව ද
- ▲ ඊර්ෂ්‍යා නොකිරීමෙන් මහේශාක්‍ය වන බව ද
- ▲ දන් නොදීම හේතුවෙන් අල්පභෝග වන බව ද

- ▲ දන් දීම හේතුවෙන් මහාභෝග වන බව ද
- ▲ මානාධික වීමෙන් පහත් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද
- ▲ මානාධික නොවීමෙන් උසස් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා නොකිරීමෙන් නුවණ මද වන බව ද
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා කිරීමෙන් නුවණ ඇති වන බව ද

සඳහන් කර ඇත.

මෙලෙස සත්ත්වයාගේ ජීවන ක්‍රියාවලියට කර්මය සුවිශේෂී බලපෑමක් සිදු කරන නමුදු කර්මයෙන් සියල්ල සිදුවේ ය යන්නක් බුදුදහමින් නොකියැවේ. එහි දී ලෝකයේ සජීවී - අජීවී සියල්ල සිදුවන නියාම ධර්ම පහක් හඳුන්වා දී ඇත. එනම් උතු නියාම, බීජ නියාම, කම්ම නියාම, ධම්ම නියාම, චිත්ත නියාම වශයෙනි. කර්මය යනු මෙම නියාම ධර්ම පහෙන් එකක් පමණි. තවද සත්ත්වයන්ට සැපයුණ අත්විඳීමට හේතු අටක් පිළිබඳව සංයුක්ත නිකායෙහි මොළිය සිවක සූත්‍රයෙහි (සං.නි. IV, 436 පිට) දක්වේ. එනම්: වාතය, පිත, සෙම, සන්නිපාතය (තුන්දෙස් එක්වීම), සෘතු වෙනස්වීම, විෂම හැසිරීම, උපක්‍රම, බලවත් අකුසල කර්මයන්හි විපාක වශයෙනි. මෙම හේතු අට අතුරින් සැපයුණ ජනිත වීමට හේතුවන කරුණක් ලෙස කර්මය දක්වා ඇති අතර එය එක ම හේතුව නොව එක් හේතුවක් පමණක් බව ද වටහා ගත යුතුව ඇත. ගිරිමානන්ද සූත්‍රයෙහි (අ.නි. VI, 198 පිට) රෝග හටගැනීමට හේතු වශයෙන් ද මෙම කරුණු අට එලෙසින් ම දක්වේ. එයින් ද පැහැදිලි වන්නේ රෝගපීඩා ඇතිවීමට බලපාන කරුණු අතර කර්මය එක් කරුණක් පමණක් බවයි.

කර්මය තෙවැදෑරුම් වශයෙන් බුදුසමයෙහි විස්තර වේ. එනම් කාය කර්ම, වචි කර්ම හා මනෝ කර්ම වශයෙනි. බුදුරදුන් සමයෙහි ඇතැම් ආගම්වල මෙය කාය දණ්ඩ, වචි දණ්ඩ මනෝ දණ්ඩ වශයෙන් විග්‍රහය කොට තිබුණි. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'දණ්ඩ' යන්න බැහැර කොට ඒ වෙනුවට 'කම්ම' (කර්ම) යන්න හඳුන්වා දුන් අතර මෙම කර්මත්‍රය අතුරින් මනෝ කර්මය වඩාත් ප්‍රබල බව දීඝතපස්සී නම් ජෛන තැනැත්තාට දේශනා කළහ (ඉමෙසං ඛො තපස්සී තිණ්ණං කම්මානං..... මනොකම්මං මහාසාවජ්ජතරං පඤ්ඤාපෙම් පාපස්ස කම්මස්ස කිරියාය පාපස්ස කම්මස්ස පවත්තනියා, නො තථා කායකම්මං නො තථා වචිකම්මං, ම.නි.1). ඇතැම් කායික හා වාචික ක්‍රියාවන්ට වඩා මනෝ කර්මය බලවත් බවත් එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් ඇතැමුන් ලොවට මහත් අන්ර්ථයන් සිදු කළ බවත් ධර්මයෙහි දක්වේ. තව ද සත්ත්වයා සිදු කරන සියලු ක්‍රියාවන්ට මනස ප්‍රධාන වන බව ද අවධාරණය කොට තිබේ. ප්‍රදුෂ්ඨ වූ සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් ගොනා පිටුපස එන රිය සක මෙන් (වක්කං'ව වහනො පදං) සත්ත්වයාට දුක් විඳීමට සිදු වන බවත්, ප්‍රසන්න සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් තමා පිටුපස එන ඡායාව මෙන් (ඡායා'ව අනපායිනී) සත්ත්වයාට සැප විඳීමට හැකි වන බවත් ධම්මපදයෙහි සඳහන් වේ (ධ.ප. යමක වග්ග, 1-2 ගාථා).

තවද අහසෙහි සිටියත් මුහුද මැද සිටියත් පර්වත කුහරයක සිටියත් ලොව කොතැන සිටියත් කර්මයෙන් ලැබෙන විපාකයෙන් නොමිඳිය හැකි බව සඳහන් වේ.

'න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස,
න විජ්ජති සො ජගතිජ්ජදෙසෙ යත්ථවිධීතං මුඤ්චෙය්‍ය පාපකම්මා'. (ධ.ප.)

බුදුදහමෙහි සඳහන් බොහෝ ඉගැන්වීම්වලට කර්මය ඇතුළත් ව තිබේ. ඒ අතර පුනර්භවය, පටිච්චසමුප්පාදය, ස්කන්ධ විග්‍රහය, කුසල අකුසල විග්‍රහය, නාම රූප, සතර ආහාර, ආයතන, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, චතුරාර්ය සත්‍යය, නිවන ප්‍රධාන ය. පුනර්භවයට හේතුවන ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය සමඟ කර්මය සම්බන්ධ ව පවතී. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි හා ස්කන්ධ පංචක විග්‍රහයෙහි දී 'සංඛාර' නමින් දක්වන්නේ කර්මයයි. ඊට අනුව සත්ත්වයා කර්ම සිදුකරන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. පංචඋපාදනස්කන්ධ විග්‍රහයෙහි සංඛාර ස්කන්ධයට කර්මය ඇතුළත් වේ. 'කුසල - අකුසල' සත්ත්වයා විසින් සිදු කරනු ලබන කර්මය දෙකට බෙද තිබේ. නාම රූප විග්‍රහයෙහි ලා එය 'නාම' යටතට ඇතුළත් වේ. සතර ආහාරයෙහිලා මනෝ සංවේතනාහාරය යටතට ගැනේ. ආයතන විග්‍රහයෙහි ලා බාහිර ආයතන වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ,

රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ඇසුරින් සංවේතනය ක්‍රියාත්මක වේ. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වූ කලි කර්මක්ෂය කිරීමේ ආර්ය මාර්ගයයි. එහි සම්මා දිට්ඨියෙහි විශේෂයෙන් කර්මය පිළිබඳව දැක්වේ. ඉහත දැක්වූ පරිදි සම්මාදිට්ඨිය වූ කලි දෙවැදෑරුම් ය. එනම් සාසුච වූ පුණ්‍යාභාගීය සංඛ්‍යාත කර්මඵල ඇදහීම පිළිබඳ ලෞකික සම්මාදිට්ඨිය හා චතුසච්ච සම්මාදිට්ඨි නම් වූ ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියයි. මින් පළමුවැන්නෙන් කියැවෙන්නේ කර්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨියයි. එනම්, දුන් දෙයෙහි විපාක ඇත, යාගයෙහි විපාක ඇත..., ආදී වශයෙන් දැක්වෙන කර්මඵල විශ්වාස කිරීම් වශයෙන් පවත්නා සම්මාදිට්ඨිය මීට අයත් ය.

සත්ත්වයා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියෙන් මුදවා සම්මා දිට්ඨියෙහි පිහිටුවාලීම සඳහා බුදුදහම නිබඳව අනුශාසනා කරනු දක්නට ලැබේ. ඒ සඳහා දේශිත අනුශාසනා පෙළ දහමෙහි නිතර හමුවේ. යහපත කරන්නාට යහපත් ප්‍රතිඵල ද, අයහපත කරන්නාට අයහපත් ප්‍රතිඵල ද අත්විඳීමට සිදුවන බව බුදුසමය අවධාරණය කරයි (කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං - පාපකාරී ච පාපාකං, ඉසයොසමුද්දක සුත්‍රය, සං.නි.I, 404 පිට). වපුරන්නේ යම් බීජයක් ද ඵල වශයෙන් ලැබෙන්නේ ඊට සමාන ඵලයි. එමෙන් ම කරන කර්මයන්ට අනුරූප ව ප්‍රතිඵල ලැබේ (යාදිසං වපනෙ ඛිජං - තාදිසං හරනෙ ඵලං). තවද කර්මය නිසා ලෝකය පවත්නා බවත් කර්මය නිසා ප්‍රජාව ජීවත් වන බවත් ගමන් කරන රථයක රෝදය නොගැලවී තබන කඩ ඇණය ලෙසින් සත්ත්වයා කර්මයට බැඳී පවත්නා බව ද සඳහන් වේ.

කම්මනා වන්නනී ලොකො - කම්මනා වන්නනී පජා,
කම්මනිබන්ධනා සන්නා - රථස්සානීච යායනො.

(සු.නි. වාසෙට්ඨ සුත්ත, 657 ගාථාව)

මෙබඳු තත්ත්වයක් මත කයින්, වදනින්, සිතින් කර්ම කිරීමේ දී යළි යළිත් නුවණින් විමසා බලා එය සිදු කරන ලෙස පෙළ දහමෙහි නිතර අවධාරණය කර ඇත (අම්බලට්ඨික රාහුලොවාද සුත්ත, ම.නි. II, 132 පිටුව). එහි දී යහපතෙහි යෙදෙන ලෙසත් අයහපතින් මිදෙන ලෙසත් දැක්වේ (අනිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ - පාපා චිත්තං නිවාරයෙ). දරුවන් හදන දෙමාපියන් විසින් දරුවනට සිදු කළ යුතු යුතුකම් අතර ද පළමුවෙන් ම සඳහන් වන්නේ තම දරුවන් පාපයෙන් මුදවා යහපතෙහි යොදවන ලෙසයි (පාපා නිවාරන්නි, කල්‍යාණෙ නිවෙසෙන්නි, සිගාල සුත්ත, දී.නි.III).

පුණ්‍ය කර්ම ප්‍රභේද

ලෞකික වශයෙන් සිදු කළ හැකි පින්කම් සියල්ල බුදුදහමෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් තුනක් යටතේ සංග්‍රහ කොට තිබේ. එනම් දාන, සීල, භාවනා වශයෙනි. දාන යනු තමන් සන්තක දෑ අන් අය වෙනුවෙන් පූජා බුද්ධියෙන් හෝ අනුග්‍රාහක බුද්ධියෙන් පරිත්‍යාග කිරීමයි. මෙය ආමිස දාන, අභය දාන, ධර්ම දාන වශයෙන් සිදු කළ හැකිය. ආමිස දාන යනු භෞතික වශයෙන් සිදු කරන පරිත්‍යාගයන් ය. අභය දාන යනු ජීවිත දානයයි. ධර්ම දාන යනු අන් අයට ධර්මය අසන්නට හෝ කියවන්නට සැලැස්වීමයි. දානය විවිධාකාරයෙන් සිදු කළ හැකි අතර තිරිසන්ගත සත්ත්වයාගේ පටන් සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ දක්වා විවිධ ස්තරවල සිටින සත්ත්වයන්ට පෞද්ගලික වශයෙන් පරිත්‍යාග සිදු කළ හැකිය. ඒ සියල්ලට වඩා සහසතු කොට දෙන දානයෙහි ආනිසංස උසස් බව සඳහන් වේ. සීල යනු තමන්ගේ කය හා සිත සංවර කර ගැනීම වැරදිවලින් දුරුවීම වශයෙන් සංවරභාවයට පත්වීමයි. විශේෂයෙන් පංචසීලයේ පටන් අටසිල් දසසිල් ආදී විවිධ මට්ටමින් මෙය සම්පූර්ණ කළ හැකිය. සීලය පරලොව සුගතිගාමීවීමට මෙන් ම මෙලොවදී කීර්තිය, ධනය, විශාරදබව ආදී උසස් ආනිසංස රැසක් ළඟාකර ගැනීමට ඉවහල් වන පුණ්‍ය කර්මයක් නෙහොත් කුසලයක් වශයෙන් සඳහන් වේ. භාවනා යනු මෙමතී, බුදුගුණ ආදී වශයෙන් කිසියම් කුසල අරමුණක සිත සමාධිමත් කර ගැනීම වශයෙන් සිදු කරන කුසලකර්මයකි. දනාදි ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියා අතර භාවනාව උසස් ම ආනිසංසදැයි පුණ්‍ය කර්මය වශයෙන් බුදුදහමෙහි දක්වා තිබේ.

පුණ්‍ය කර්මයන්හි ආනිසංස

පුණ්‍ය කර්මයන්හි නිරතුරුව නියැලෙන (කයිරා නෙ නං පුනජ්ජනා) ලෙසත් පිනට බිය නොවන (මා පුඤ්ඤස්ස භාඨී) ලෙසත් පින්කම් කිරීමට බලවත් කැමැත්තක් (නමිහි ඡන්දං කයිරාථ) ඇති කර ගන්නා ලෙසත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිබදව සත්ත්වයන් උනන්දු කරවා තිබේ. ඊට හේතුව පින යනු සැපයට කියන තවත් නමක් (සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො) වන හෙයිනි. පින් කල තැනැත්තා මෙලොවදීත් සතුටට (ඉධ නන්දති) පත් ව පරලොවදීත් සතුටට (පෙච්ච නන්දති) පත් ව දෙලොවදීම සතුටට (කතපුඤ්ඤෙ උභයන්ථ නන්දති) පත් වෙයි. තමා විසින් කරන ලද පින්කම්හි ආනිසංස දැක පරලොව දී ඔහු වඩාත් ම සතුටට (භීයොයා නන්දති සුග්ගතිං ගනො) පත් වෙයි. යමකු බුදුබණ ඇසීමෙන් පිරිසිදු සිතක් ඇති කර ගත් කල්හි ඔහුගේ කයින් වදනින් සිතින් නිරතුරුව පින් සිදු වේ. එය තමාටත් අන් අයටත් ඉමහත් යහපතක් උදකර ලනු ඇත. පින් කිරීමේ ආනිසංස වශයෙන් මෙලොවදී ම නිරෝගීබව දිගාසිරි සම්පත්තිය සැලසේ. කලණ මිතුරන් මුණ ගැසීමටත් ඔවුන් වෙතින් සදහම් ශ්‍රවණය කිරීමටත් පුණ්‍යකර්ම මහෝපකාරී වේ. තවද අතීත අකුසල කර්මයන්හි විපාක වශයෙන් තමන් වෙත පැමිණෙන ආදීනව මගහරවා ගෙන ජීවිතය යහමගට යොමු කර ගැනීමට ද පින හේතු වේ. තමා තුළ ඇති කර ගන්නා මානසික පාරිශුද්ධිය ශාරීරික සුවතාව දියුණු කර ගැනීමට ද කිසියම් ප්‍රමාණයකින් උපයෝගී කර ගත හැකි වේ. බුදුදහමේ මගපෙන්වීම ඔස්සේ පුණ්‍ය කර්මයන්හි නියැලීමෙන් ඇති කර ගන්නා වූ ආධ්‍යාත්මික ශක්තියෙන් මේ ජීවිතය තුළ දී ම ප්‍රතිඵල පෙනෙන විට තෙරුවන කෙරෙහි ගෞරවය, ශ්‍රද්ධාව හා ප්‍රසාදය දියුණු වේ. එවිට නීතිපතා තෙරුවන කෙරෙහි සිහිවන වාර ගණන ක්‍රමයෙන් වැඩි වේ. එමගින් සිතෙහි කුසලය දියුණු වන අතර පරලොව සුගතිගාමී වීමට ද මෙම ශ්‍රද්ධාව උපකාරී වේ. නිසැකව ම පරලොව සුගතිගාමීවීමට අවශ්‍ය ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය ඇති කරගැනීම ලෞකික කුසලයේ අග්‍රතම ඵලයයි.

ලෞකික සම්මාදිට්ඨියෙන් ඔබ්බට...

කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය මත පිහිටා ලෞකික කුසල් රැස් කළ ද ඉන් සුගතිගාමී වීමට හැකියාව සහ විවිධා ආනිසංස ලැබුණ ද අවිද්‍යාව පවතින තුරු සංසාර චක්‍රයෙන් නිදහස්වීමක් නොමැත. සසර සැරිසරන තුරු ජරා, මරණ, ජාති යන ජීවිත අභියෝගවලින් නිදහස්වීමක් නොමැත. පුඤ්ඤභිසංඛාර, අපුඤ්ඤභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර යන ත්‍රිවිධ සංස්කාර ම සිදුවන්නේ අවිද්‍යාව පාදකවයි. මෙහිදී ලෝකය ඇත හෝ නැත යන අන්තයක පිහිටායි. සංසාර චක්‍රයෙන් නිදහස් ව ජරා, මරණාදී දුක්චලින් නිදහස්වීමට අවකාශ ලැබෙන්නේ මෙකී ඇත හා නැත අන්ත දෙකින් දුරු වූ ලෝකොත්තර සම්මාදිට්ඨියෙනි. එබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්මාදිට්ඨියේ දෙවන පියවර පෙන්වා වදළ සේක.

2. සම්මාදිට්ඨියේ දෙවන පියවර - ආර්ය වූ අනාසුව වූ චතුසව්ව සම්මාදිට්ඨිය - මෝක්ෂ මාර්ගය

සුගතිගාමී මාවත ලොව කලින් කල පහළ වන සත්පුරුෂ උතුමන් ලොවට පෙන්වා දෙන අනුශාසනයකි. එනම් මරණින් මතු සතර අපායට නොවැටෙන සේ කුසලය තුළ ස්ථාවර වීමයි. එය යමෙකුට ඇති ආරක්ෂාවකි, රක්ෂණයකි. එහෙත් ලෞකික මට්ටමේ සිට ලබන සුගතිය ස්ථාවර තත්ත්වයක් නොව යළි දුගතියට වැටීමේ අවදනම තවදුරටත් පවතී. එබැවින් බුදුසමය මෙලෙස සුගතිගාමී මාවත දේශනා කළ ද ඉන් නොනැවතී අවම වශයෙන් සෝතාපන්න හෝ වී සුගතිය ස්ථාවර කර ගැනීමටත් සංසාර චක්‍රයෙන් සපුරා නිදහස්වීමටත් ප්‍රතිපදාව ඉමහත් කරුණාවෙන් ලොවට දේශනා කරති. එනම් දුකින් නිදහස් ව සංසාර චක්‍රයෙන් සපුරා නිදහස්වීම නම් වූ මෝක්ෂ මාර්ගයයි. සුගතිගාමී මාවත වෙනත් ආගමික ශාස්තෘවරුන් කිසියම් ප්‍රමාණයකින් දේශනා කරන අතර විමුක්තිගාමී මාවත නිවැරදිව ලොවට දේශනා කරන්නේ සම්මා සම්බුදු උතුමකු පමණි. සසර භවයෙන් භවයට සැරිසැරීමට හේතුවත් එම සසර ගමන නවතාලන සෘජු මාවතත් තථාගතයන් වහන්සේ නමක් විසින් ලොවට අනාවරණය කර දෙන මහඟු

උපදේශයකි. ධර්ම වක්‍රය උපයෝගී කර ගනිමින් සසර සැරිසැරීමට හේතුවන කර්ම වක්‍රයෙන් සපුරා නිදහස්වීමට මෙහි දී අනුශාසනා කෙරේ.

කම්මනිදන සූත්‍රයට අනුව කර්මක්ෂය කිරීම සම්බන්ධව සඳහන් වේ. ඒ අනුව 'ලෝභ, දෝස, මෝහ චේතනා මුල් වී හටගන්නා කර්ම අකුසල නම් වේ. එම කර්ම සාවද්‍යයි, ඒ කර්මවලට දුක් විපාක විඳීමට සිදු වේ. මෙම කර්ම 'කර්මසමුදය' (හටගැනීම) පිණිස පවතී. මේ කර්ම කර්ම නිරෝධය පිණිස හේතු නොවේ.' 'අලෝභ, අදෝස, අමෝහ චේතනා මුල් වී හටගන්නා කර්ම කුසලයි. ඒ කර්ම නිරවද්‍ය වන අතර සැප විපාක ගෙන දේ. එම කර්ම 'කර්මනිරෝධය' පිණිස හේතු වේ. ඒ කර්ම කර්ම සමුදය පිණිස හේතු නොවේ.'

මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රකට වන ප්‍රධාන අදහස නම් යළි කර්ම හට ගැනීමට හේතු වන කර්ම මෙන් ම යළි කර්ම හටනොගැනීමට ද හේතු වන කර්ම පවත්නා බවයි. බුදුසමයෙන් විශේෂයෙන් අවධාරණය කෙරෙන්නේ කර්මක්ෂය කිරීම් සංඛ්‍යාත කර්ම සඳහායි. එනම් නිවන සඳහා හේතු වන ප්‍රයෝගාභිසංස්කාර සංඛ්‍යාත කුසල කර්ම කිරීමට මග පෙන්වීමයි. මෙය මෙය ඇතැම් තැනෙක 'අකණ්භ අසුක්ඛං අකණ්භි අසුක්ඛ විපාකං' වශයෙන් කථනා නොවන සුදුන් නොවන කර්ම වශයෙන් දක්වා තිබේ. බුදුදහමට පමණක් සුවිශේෂී වූ ඉගැන්වීමකි. යෝනිසොමනසිකාරය අනුව නාමරූප ධර්ම පිළිබඳව නුවණින් විමසා බලා නිවැරදි කුසල ක්‍රියාවන්හි යෙදීමේ හැකියාව මිනිසා සතුව පවතී. චේතනාත්මක ව ක්‍රියා කිරීමේ හැකියාව පුද්ගලයා සතුව පවත්නා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරන හෙයින් උන් වහන්සේ කර්මවාදී හා ක්‍රියාවාදී බව සඳහන් වේ (සමණො ඛලු හො ගොතමො කම්මවාදී කිරියවාදී, ම.නි. II)

නිබ්බේධික පරියාය සූත්‍රයෙහි කර්මය පිළිබඳ විධිමත් විස්තරයක් ඇතුළත් වේ. ඊට අනුව කර්මය තේමා කොට ප්‍රශ්න හයක් මතුකොට ඊට පිළිතුරු සැපයේ. මෙහිදී කර්මය යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ සංචේතනාවයි. කර්මයේ නිදනය වශයෙන් සඳහන් වන්නේ ස්ඵර්ගයයි (එස්සො භික්ඛවෙ කම්මානං නිදන සම්භවො). කර්මයේ නිරෝධය ස්ඵර්ග නිරෝධයයි (එස්සනිරොධො භික්ඛවෙ කම්මානං නිරොධො). එබඳු වූ කර්මය නිරෝධ කරන මාර්ගය ලෙස පෙන්වුම් කර ඇත්තේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි (අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො කම්මනිරොධගාමිනී පටිපද)

කර්මයන්ට අනුරූප ව විපාක ලැබීමක් දක්නට ලැබුණ ද බුදුසමයට අනුව කර්මය කරන්නෙක් හෝ එහි ඵල විඳින්නෙක් හෝ නොමැත. හුදෙක් පවත්නේ ශුද්ධ ධර්ම පමණි.

'කම්මස්සකාරකො නන්ථී - විපාකස්ස ව වේදනා,
සුද්ධධම්මා පවත්තන්ති - එවෙනං සම්මදස්සනං'.

සාමාන්‍ය සම්මුති සත්‍යය අනුව කර්ම කරන්නා ඊට අනුරූපව සැප දුක් විපාක විඳින බව සඳහන් වුව ද පරමාර්ථ සත්‍යයට සාපේක්ෂව බලන කල්හි එය නිවැරදි අදහසක් නොවේ. ඒ අනුව කර්ම කරන සත්ත්වයා ම ඊට අනුරූප සැප දුක් විපාක විඳි යයි යමෙකු සිතත් නම් එය දෘෂ්ටි විසූකයක් දෘෂ්ටි ජාලාවක් වැරදි ආකල්පයක් බව සබ්බාසව සූත්‍රයෙහි පැහැදිලි සඳහන් වේ. එය සඳහන් කොට ඇත්තේ පරමාර්ථ සත්‍යයට අනුවයි. එනම් ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය පදනම් කරගෙනයි.

සම්මුති සත්‍යයට අනුව සත්ත්වයා කර්මය දයාද කොට කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තේ නමුදු කර්ම වක්‍රයට ම නතු වී එහි වහලෙකු සේ හිර කොට සංසාර සිරගත කොට එය සැරිසැරීමට බුදුසමය උත්සාහ නොකරයි. කර්මය අභිබවා ගොස් කර්මක්ෂය කිරීමේ මාර්ගය බුදුසමයෙහි පැහැදිලි ව දේශනා කොට ඇත්තේ එබැවිනි. බුදුදහමේ මූලික ඉලක්කය කර්මක්ෂය කොට සත්ත්වයා සසර දුකින් නිදහස් කරවීමයි. සත්වයාට විමුක්තිය ලද හැක්කේ කර්ම බන්ධනයෙන් නිදහස් වීමෙනි. බෝසතුන් මෙලොව උපත ලද මොහොතෙහි 'මේ මාගේ අවසන් ජාතිය බවත් නැවත භවයක් නැති බවත්' (අයමන්තිමා ජාති නන්ථී'දනී පුනඛ්භවො) ප්‍රකාශ කළේ මෙකී කර්මක්ෂය කිරීම අරභයා ය.

ඒ සඳහා විවේකනිස්සිත ව විරාගනිස්සිත ව නිරොධනිස්සිත ව නිවනට බර ව සත්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වඩා තෘෂ්ණාව ක්ෂය කළ යුතු ව පවතී. තෘෂ්ණාව ප්‍රභිණ වීමෙන් කර්මක්ෂය වන අතර කර්මක්ෂය වීමෙන් දුක් ප්‍රභිණ වේ. තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීමෙන් දුඃඛක්ෂය වන අතර දුඃඛක්ෂය කිරීමෙන් කර්මක්ෂය වන බව බය සූත්‍රයෙහි දක්වේ (තණ්හාය පහානා කම්මං පතීයති. කම්මස්ස පහානා දුක්ඛං පතීයති. තණ්හකඛයා කම්මකඛයො. කම්මකඛයා දුක්ඛකඛයොති, සං.නි. V (1), 176 පිට). මෙලෙස තෘෂ්ණාව දුරු කිරීමෙන් කර්මක්ෂය කළ යුතු බව බුදුසමයෙහි අනුශාසනාවයි. ඒ සඳහා කර්ම ක්ෂය කිරීම සඳහා හේතුවන සංස්කාර දුරු කරමින් දස සඤ්ඤ වඩමින් ප්‍රයෝගාභිසංස්කාර වැඩීමට බුදුදහමින් අනුශාසනා කෙරේ.

දුකින් නිදහස්වීම සඳහා බුදුරදුන් වදළ ප්‍රධාන අනුශාසනය වතුරාර්ය සත්‍යය නමින් හැඳින්වේ. එනම් දුක, දුකට හේතුව, දුක නැති කිරීම හා දුක නැති කිරීමේ මාවත නම් වූ අංග හතරයි. මේ අංග හතරින් එකක් මැනවින් දුටුවහොත් සෙසු අංග තුන ද අවබෝධ වනු ඇත. මෙහි ලා විශේෂයෙන් දුක යනු කුමක්ද යන්න මනාව තේරුම් ගැනීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ. ඉපදීම, මහලුබව, ලෙඩවීම, මරණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, කැමැති දෑ නොලැබීම යන කරුණු දුක වශයෙන් සඳහන් කරන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ සියල්ල කැටි කොට 'සංඛිත්තේන පංචුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා' යනුවෙන් පංචුපාදනස්කන්ධය දුක වශයෙන් සුවිශේෂී කරුණක් ලොවට පෙන්වා දෙති. එනම් අප ඇස්, කන් ආදී ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ රූප, ශබ්දදී අරමුණු විෂයයෙහි කිසියම් දැනුමක්, අද්දකීමක් ලැබීමේ දී රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරුද්ධවීම නොදැනීමෙන් හටගන්නා මූලාවයි, එනම් අවිද්‍යාවයි. මෙම ස්කන්ධ පංචකයේ යථා ස්වභාවය නම් එය පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වීමයි. මේ බව නොදන්නා ලෝකයා නිරුද්ධ වූ ස්කන්ධ පංචකය තවදුරටත් පවත්නා දෙයක් සේ නිත්‍ය, සැප, ආත්ම වශයෙන් ගැනීම නිසා ඊට ආශා කොට එහි සිත නිමග්න වීම නිසා දුක හටගනී. දුක්ඛ සත්‍යය නම් වූ මේ පංච උපාදනස්කන්ධයේ ස්වභාවය මනාව තේරුම් ගත් පමණට දුක්ඛ සමුදය නම් වූ තෘෂ්ණාව දුරු වනු ඇත. අවිද්‍යා පාදක මෙම තෘෂ්ණාව දුරුවූ පමණට දුක්ඛ නිරෝධය නම් වූ නිවන සාක්ෂාත් වී ස්කන්ධ පංචකය නම් වූ දුකින් නිදහස්වීමේ අවස්ථාව උදවේ. ඒ සඳහා මාවත නම් වූ දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනී මාවත වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ සම්මා දිට්ඨිය පෙරටු කොට ගත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයට පාදක වන මූලික අවබෝධය ලැබෙන්නේ රූපාදී ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම නිරුද්ධවීම පෙන්වා දෙන පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ අවබෝධය තුළිනි. එනම් ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස යන ඉන්ද්‍රිය හය ඔස්සේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඓච්ච්ඛ, ධර්ම යන අරමුණු පිළිබඳ කිසියම් අද්දකීමක් ලැබීමේ දී රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන බව (අහුක්ඛා සමභුනං හුක්ඛා න හවිස්සති) පිළිබඳ අවබෝධයයි. හේතු ඇති විට ස්කන්ධ පංචකය හටගන්නා (අස්මිං සති ඉදං භොති) බවත් හේතු නැතිවීමෙන් ස්කන්ධ පංචකය ඉතිරි නැතිව ම නිරුද්ධ වන (අස්මිං අසති ඉදං න භොති) බවත් පිළිබඳ අවබෝධය මෙමගින් ලැබේ. තවද හේතූන්ගේ පහළවීමෙන් ස්කන්ධ පංචකය හටගන්නා බවත් (ඉමස්ස උප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති), හේතු නැති වීමෙන් ස්කන්ධ පංචකය නිරෝධ වන බවත් (ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුජ්ඣති) මෙමගින් ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ. යමෙකු අනිත්‍යතාව පිළිබඳ මෙම ලෝක යථාර්ථය නොදක වසර සියයක් ජීවත් වෙනවාට වඩා මෙම දර්ශනයෙන් යුතුව එක දවසක් ජීවත්වීම උතුම් බවත් ආනිසංසදයී බවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළහ. කෙතරම් ප්‍රඥවන්ත වුව ද මෙම අනුශාසනය ලොව කිසිදු කෙනෙකුට බුදුවරයකුගේ හෝ බුද්ධශ්‍රාවකයකුගේ හෝ මග පෙන්වීමක් නැතිව තමාගේම ඥානයෙන් අවබෝධ කර ගැනීමට නුපුළුවන. බුදුරදුන්ට පමණක් ප්‍රඥවෙන් දෙවැනි වූ සැරියුත් (උපතිස්ස) මාහිමියන්ට පවා මෙය අස්සජ මහරහතන් වහන්සේගෙන් අසා දැන ගැනීමට සිදුවිය. මෙම අනුශාසනය ඇසීමට ලැබීමත් එසේ ඇසීමේ දී නුවණ මෙහෙයවා එය තේරුම් ගැනීමත් මහත් වූ කුලලයක ඉෂ්ට විපාකයකි. එය තම බුද්ධිය උරගා බලන ලක්ෂණයක් වශයෙන් ද හැඳින්විය හැකිය.

ලොව වෙසෙන කිසියම් නුවණැති කෙනෙකුට තමාගේ විශේෂ ඥානයෙන් යමක් අවබෝධ කළ හැකි නම් අවබෝධ කළ යුතු නම් ඒ උතුම් ම ප්‍රධානතම දෙය වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරෝධය (උදය වය) පිළිබඳ ඥානයයි (අභිඤ්ඤා සුත්ත, අං.නි. චතුස්ස නිපාත). මැනවින් දුක් දුරුකරලීමට හේතුවන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රඥාවෙන් යුක්තව වාසය කිරීම මහා පුණ්‍ය ගංගාවක් - කුසල ගංගාවක් වශයෙන් අභිසන්ද සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ. යමකු තමාගේ විශේෂී ඥානයෙන් ස්කන්ධ පංචකයේ සමුදය හා නිරෝධය දුටුවහොත් ඉන්පසු තම නුවණින් අවිද්‍යාව හා භවතණ්භාව දුරු කිරීමට සමත් වේ. ඒ සඳහා සමථ විදර්ශනා යන අංග දෙක තම විශේෂ ඥානයෙන් වැඩීමට ද ඔහු දක්ෂ වනු ඇත. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් විද්‍යා හා විමුක්ති යන අංග දෙක තම විශේෂ ඥානයෙන් සාක්ෂාත් කිරීමට ද හැකියාව ලැබේ.

චතුසච්ච සම්මාදිට්ඨිය යනු හේතුඵල දහම නොහොත් පටිච්චසමුප්පාද නුවණයි. එනම් ඇස්, කන්, නාසාදි ඉන්ද්‍රියයන්ට රූප, ශබ්ද, ගන්ධාදි අරමුණු ස්පර්ශ විමේදී ස්කන්ධ පංචකය හටගන්නා බවත් එය පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන බවත් පිළිබඳ අවබෝධයයි. මෙම යථාවබෝධය නොමැති ස්කන්ධ පංචකය පෙර තිබූ දෙයක් වශයෙන් හා එහි අද්දකීම ලද පසු එය ඵලෙස ම තවදුරටත් ඉතිරි වේ ය යන නිත්‍ය සඤ්ඤාවට පැමිණිය හොත් එකී ස්කන්ධ පංචකය ම උපාදනස්කන්ධ පංචකයක් වී දුක හට ගන්නා ආකාරය ද මෙහි දී තේරුම් ගත යුතු ය. අද්දකීමෙන් පසු යමක් නිතිමි වශයෙන් ඉතිරි කර ගන්නා ස්වභාවය ක්‍රමයෙන් අඩු වේ. මෙම අවබෝධය ලද පමණට මානසික දුක් පීඩාවලින් නිදහස්වීමට අවකාශ සැලසේ. මෙම අවබෝධය මුලදී සුතමය ඤාණය වශයෙන් ඇසීමෙන් ලබාගෙන පසුව එය යෝනියෝ මනසිකාරයෙහි යෙදීම් වශයෙන් නිතර සිතමින් වින්තාමය ඤාණය දියුණු කර ගනිමින් සමථ විදර්ශනා භාවනා වඩමින් එය තවදුරටත් ස්ථාවර කර ගැනීමට භාවනාමය ඤාණය දියුණු කර ගත යුතුව ඇත. මෙහි ලා විශේෂයෙන් සතර සතිපට්ඨානයෙහි නියැලීම බුදුරජාණන් වහන්සේ බෙහෙවින් අවධාරණය කොට ඇත.

හේතුඵල දහම පිළිබඳ මනා අවබෝධයෙන් යුතුව සතර සතිපට්ඨානයෙහි නිරතුරුව යෙදීමෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් නිදහස් වෙමින් නිවන් මාවතෙහි ඉදිරියට බලා පියවර නැඟීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත. 'ඇත' (ශාශ්වත), 'නැත' (උච්ඡේද) යන දෘෂ්ටිකෝණ නොපැමිණ අනිත්‍යතාව පිළිබඳ මනා නුවණින් යුතුව යමෙකු සතිපට්ඨානය තුළ වාසය කිරීම බුදුරජාණන් වහන්සේ නමැති පියාගේ භූමියෙහි (පිතෘ විෂයයෙහි) වාසය කිරීමක් වශයෙන් දක්වා තිබේ. මෙලෙස පිතෘ විෂය නම් වූ සතිපට්ඨානයෙහි වාසය කළ පමණට මාරයාගෙන් මිදී මනා රැකවරණයක් සලසා ගත හැකි වේ. යම්තාක් සතිපට්ඨානය තුළ වාසය කරයි ද ඒතාක් මාරයාට තමා නොපෙනෙන අතර තමාට මාරයා දර්ශනය වේ. යම් විටෙක සතිපට්ඨානයෙන් වෙන් ව නිත්‍ය, සුභ, සැප, ආත්ම සංඥාවෙහි සිටී ද එවිට වාසය කරන්නේ මාරයාගේ භූමිය (මාර විෂය) තුළයි. එවිට තමාට මාරයා නොපෙනෙන අතර මාරයාට තමාව දර්ශනය වේ. එවිට මාරයාට කැමැති දෙයක් කිරීමේ හැකියාව පවතී. සතිපට්ඨානය භාවිත කිරීමේ දී කාය, වේදනා, චිත්ත, ධම්ම යන සතර තැන්හි තම සිහිය පිහිටුවා ගනිමින් තම කය හා සිත (නැතහොත් නාම-රූප) මනාව සිහිය පිහිටුවා ගනිමින් සමථය දියුණු කොට ප්‍රථමධ්‍යාන ආදී ධ්‍යානයන්ට පත්වීමට හැකි වුවහොත් මාරයාගේ දෑස අන්ධ කිරීමක් වශයෙන් දක්වා තිබේ (නිවාප සුත්ත, ම.නි.). තවදුරටත් සමථය තුළ සිත දියුණු කරමින් ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම් (සමුදය) නිරුද්ධ (වය) වීම් දැකීම් සංඛ්‍යාත උදයඝට්ඨානී ඤාණය දියුණු කිරීමට සමත් වුවහොත් ක්‍රමයෙන් කෙලෙසුන්ගෙන් සිත සපුරා නිදහස් කරගනිමින් දුකින් නිදහස් වෙමින් නිවන් මගෙහි ඉදිරියට යාමට ද අවස්ථාව සැලසේ.

ධර්ම මාර්ගයේ ඉදිරියට යාමේදී කරණීය මෙන්ම සූත්‍රයේ ඇතුළත් කරුණු නිරතුරුව සිහියේ තබා ගනිමින් ඒවා අනුගමනය කිරීමට ද අවශ්‍ය කෙරේ. ඒ අනුව දක්ෂබව, සාප්‍රබව, වඩාත් සාප්‍ර බව, සුවචබව, මුදුබව, අනනිමානීබව, ලද දෙයින් සතුටුවීම, පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැකි බව, කටයුතු අල්පබව, සැහැල්ලු ගති ඇතිබව, සන්සුන් ඉදුරන් ඇතිබව, නුවණැතිබව, දඩබ්බර නැතිබව, කුලයන්හි නොඇලුණු බව, නුවණැත්තන් දෙස් නගන සුළු හෝ වරදක් නොකර සිටීම යන ලක්ෂණයන්ගෙන් යුතුව නිතර මෙන් සහගත සිතින් සිල්වත්ව අනිත්‍යතාව දක්නා නුවණින් වාසය කිරීම අවශ්‍ය කෙරේ.

ප්‍රඥවේනි වැදගත්කම

නිවන් මග ආරම්භයේ පටන් ම නිවැරදි ලෙස ප්‍රඥව පිහිටුවා ගැනීම බුදුදහමින් විශේෂයෙන් අවධාරණය කෙරේ. ඒ අනුව ශ්‍රැතවත් ශ්‍රාවකයා කුමන කුසලයක් වැඩුව ද ඔහු නිතර ම හේතුඵල දහමේ හටගැනීම නිරෝධය වඩ වඩාත් ප්‍රකට කර ගැනීම ඉලක්ක කොට ඒ සියල්ල සිදු කරයි. ඇස්, කන්, නාසාදියෙන් රූප, ශබ්ද, ගන්ධාදිය පිළිබඳ තමා දැන් ලබන අද්දකීම පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වුවක් බවත් එය එලෙස නිත්‍ය ලෙස අනාගතයට නොයන බවත් ඔහු නුවණින් දකියි. මෙම නුවණ වඩ වඩාත් ප්‍රකට කර ගැනීම සඳහා නිතර කලණ මිතුරන් ඇසුරු කරමින් ඔවුන් වෙතින් ධර්මය ශ්‍රවණය කරමින් ඇසූ දහම නුවණින් මෙතෙහි කරමින් නොපමාව සීල, සමාධි වඩමින් තම ප්‍රඥව වඩ වඩාත් දියුණු කර ගනියි.

පටිච්ච සමුප්පාදය පිළිබඳ අවබෝධයෙන් යුතුව සිල්වත් වන ශ්‍රාවකයා 'ඇත' හෝ 'නැත' යන අන්තයන්ට නොවැටී තම සීලය සපුරා ගනී. රූපාදි පංචස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීම දකින ශ්‍රාවකයා 'නැත' යන අන්තයට නොවැටේ. එම ස්කන්ධ පංචකයා ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වන අයුරු නුවණින් දකින ඔහු 'ඇත' යන අන්තයෙන් ද දුරුවේ. මෙලෙස එක ම පටිච්චසමුප්පාද දර්ශනය තුළින් 'ඇත' සහ 'නැත' යන අංශ දෙක ම එකවිට දුරු විය යුතු ය. 'දිට්ඨිං ච අනුපගමිම සීලවා දස්සන්තන සම්පන්නෝ' යනුවෙන් මෙන්ත සූත්‍රයෙහි අවධාරණය කරන්නේ මෙම දර්ශනයයි.

සීලයක පිහිටා සමාධිය වඩන ශ්‍රාවකයා සිත සමාධිමත් වෙත් ම ස්කන්ධ පංචකයේ සමුදය වය යළි යළිත් නුවණින් පරීක්ෂා කරමින් අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම නමැති ත්‍රිලක්ෂණය ප්‍රකට ගනී. 'සමානිනෝ භික්ඛවේ යථාභුතං පජානාති' යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ මෙම අවබෝධයයි. මෙයින් පැහැදිලි වන ප්‍රධාන කරුණක් නම් බුදුදහමින් ප්‍රකාශිත ශීලය නිතර ප්‍රඥව සමග සමගාමීව යා යුත්තක් බවයි. එමෙන් ම සමාධිය ද නිතර ප්‍රඥව ඉලක්ක කොට ඒ හා සම්බන්ධව යා යුතු ව ඇත. සැබෑ නිවන් මග සඵල වන්නේත් අවිද්‍යාව ප්‍රහීණ වී කෙලෙසුන්ගෙන් සපුරා සිත නිදහස් වන්නේත් එවිටයි.

මජ්ඣිම නිකායෙහි සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි සම්මාදිට්ඨිය සපුරා ගැනීමේ ආකාරය 16ක් දක්වා තිබේ. එනම් කම්ම, ආහාර, සච්ච, ජරාමරණ, ජාති, භව, උපාදන, තණ්හා, වේදනා, එස්ස, සලායතන, නාමරූප, විඤ්ඤුණ, සංඛාර, අවිජ්ජා, ආසව වශයෙනි. මෙම ක්‍රම 16න් කුමන හෝ ක්‍රමයක් අවබෝධ කර ගත්ත ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණීමේ අවකාශ උදාවේ. එමගින් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නමැති නදියට බැස නිවන නමැති සාගරය වෙත ගමන් කිරීමේ අවස්ථාව උදාවේ. මෙම ක්‍රම දහසය ගංගා 16ක් නොව ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නමැති එක ම ගඟට බැසීමට ඇති තොටුපලවල් 16ක් වශයෙන් හැදින්විය හැකි ය.

මෙහි දී ලබන දැනුම සත්‍ය ඥාන, කෘත්‍ය ඥාන, කෘත ඥාන වශයෙන් තෙවැදැරුම් වේ. සත්‍ය ඥාන යනු දුකින් නිදහස් වීමට කළ යුතු වැඩපිළිවෙළ පිළිබඳ නිවැරදි දැනුම හෙවත් දැක්මයි. එනම් ස්කන්ධ පංචකයේ හටගෙන නිරුද්ධවීම පිළිබඳ අනවබෝධය හේතුවෙන් අතීත හෝ අනාගත අන්ත පිළිබඳ යථාර්ථය නොදැනීම නිසා දුක හටගන්නා බව තේරුම් ගැනීමයි. ඒ අනුව හැම මොහොතක ම ඇස, කණ ආදී ඉන්ද්‍රිය මගින් ලබන දැනුම හටගෙන ඒ මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වන බව පිළිබඳ මනා දැක්මක් ඇති කර ගත හොත් දුකින් වීම සඳහා නිරුද්ධ වූ අතීතය තව ම එලෙස ම ඇත යන වැරදි දැක්ම නිවැරදි කළ යුතු බවත් ඒ සඳහා ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ සංඛ්‍යාත ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩිය යුතු බවත් නුවණින් තේරුම් ගැනීම 'සත්‍ය ඥාන' නම් වේ. ඉන් පසු එම ඥානයට අනුව දුකින් නිදහස් වීම සඳහා ක්‍රියාත්මක වීම හෙවත් නිවන් මගෙහි පිළිවෙත් පිරීම 'කෘත්‍ය ඥාන' නම් වේ. මෙහි දී බුදුදහම ඔස්සේ තම සිත හා කය පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ලබා ගෙන එමගින් ලෝකය පිළිබඳව ද නුවණ දියුණු කොට දුකින් නිදහස්වීම සඳහා සතර සතිපට්ඨානයෙහි නිරත වෙමින් අප්‍රමාදීව කටයුතු සපුරා ගනී. සම්මාදිට්ඨිය ලැබුණු තැනැත්තා දුකින් නිදහස් වී ඉහළම මානසික තෘප්තිය ළඟා කර ගැනීම සඳහා වූ මගට පිළිපන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙහි ගමන් කරන්නෙකු බවට පත්වේ. සම්මාදිට්ඨිය ලැබුණු පමණට සම්මාසංකප්ප, සම්මාවාචා,

සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආඡ්ච, සම්මාවායාම, සම්මාසති, සම්මාසමාධි යන අංග වඩමින් ධර්ම මාර්ගයෙහි තවදුරටත් ඉදිරියට ගමන් කරයි. මෙහි දී විශේෂයෙන් සමථ විදර්ශනා භාවනා වඩමින් ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, නාමරූප ආදී වශයෙන් තම ජීවිතය පිළිබඳ විවිධ න්‍යාය ඔස්සේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණය වඩයි. මෙලෙස ක්‍රියාත්මක වීම තුළින් දුකින් නිදහස් වී එලෙස දුකින් නිදහස් වූ බව දක්නා නුවණ 'කෘත ඥාන' නම් වේ.

මෙලෙස සම්මාදිට්ඨිය ලැබීම පෙරදිගින් සුර්යාලෝකය පායා ලොව අදුරු ලොව ආලෝකවත් කිරීමක් ලෙස දක්වා තිබේ. සම්මාදිට්ඨිය ලැබූ පමණට අවිද්‍යාව දුරු වූයේ තම කුසල කර්ම ශක්තිය ශක්තිමත් කොට එක් පසෙකින් තමා වෙත එළඹෙන අකුසල කර්මයන්හි ශක්තිය දුර්වල කොට අනෙක් අතින් තමන් වෙත පවතින කුසල කර්ම ශක්තිය ප්‍රබල කොට ගනී. ඒ අතර විශේෂයෙන් බාහිරින් පැමිණෙන ජරා, ව්‍යාධි මරණ, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෙමනස්ස, ප්‍රිය විප්‍රයෝග, අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝග හමුවෙහි කම්පා නොවන දුක් නොවන සිතක් ඇති කර ගනී. සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගැනීමෙන් අප ජීවිතයට ලැබෙන ඉහළම ප්‍රතිලාභය දුකින් නිදහස් වීමේ අවස්ථාවයි. මෙය මරණින් මතු ලැබෙන තත්ත්වයක් නොව මේ ජීවිතයේ දී අත්විඳිය හැකි මානසික සුවයකි. බුදුදහම ශ්‍රවණයෙන් ඒ ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් අපට ලැබෙන ප්‍රධානතම ආනිසංසය මෙයයි. අප ලද දුර්ලභ මිනිස් ජීවිතයෙන් ලබන ඉහළම ජීවිත පරමාර්ථය ද මෙයයි. ඒ සඳහා නිරතුරුව තම දිවයිනක් කොට ධර්මය පහනක් කොට වාසය කිරීම බුදුරදුන්ගේ අනුශාසනයයි.

*'අත්තදීපා භික්ඛවේ විහරට අත්තසරණා න අඤ්ඤසරණා.
ධම්මදීපා භික්ඛවේ විහරට ධම්මසරණා න අඤ්ඤසරණා.'*

තමසිත පිළිසරණ කොට වාසය කරන්න. අනෙක් පිළිසරණක් නොමැත.
ධර්මය පිළිසරණ කොට වාසය කරන්න. අනෙක් පිළිසරණක් නොමැත.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !

එක්සත් රාජධානියේ ලෙස්ටර් බෙග්ද්ට් විහාරස්ථානයේ (EMBA)

සත්දින සදහම් වැඩසටහන 02

(2019 අප්‍රේල් මස 07 වන ඉරු දින)